

– Remedios, Remedios dut izena.

Hori esan, eta, zerbait esango niolakoan, begira-begira gelditu zitzaidan. Beharbada, mutututa gelditu nintzelako errepikatu behar izan zidan bere izena: astiroago, hobeto ahoskatuta, eta azkeneko pluralgilea dezente luzatuta.

– Re-me-di-ossssss naiz.

Zorioneko izena hirugarrenez errepikatu zidanean, iruditu zitzaidan nire betazpi urdinkaretan eta bekokiko zimurretan iltzatu zuela bere begirada freskoa, eta ahoskatutako *ese* luzatuak arindu zezakeela ginean neraman zama. Nire itxura errukarriaz lotsatu nintzen, burua makurtu nuen eta barrura sartzeko imintzioa egin nion, hitzik esan gabe. Ez, ez zen erratu. Banuen bizitzan zer konpondu, zer aldatu; banuen erremedio bat baino gehiagoren premia. Ez zitzaidan, beraz, gaizki etorriko erremedio sortzaile eta banatzaile bat nire inguruan, erremedioak pluralean zabalduko zituen norbait.

Etxeko egongelara sartu, eta aurrez aurre eseri ginen biok. Egoeraren berri eman nion, gehiegi zehaztu gabe, ez bainekien lana komeniko zitzaien ala ez, eta, kanpoko inoren jakin-minik sortzen ez zuten arren, gure bizitzaren gorabeherak ahalik eta gordeen mantendu nahi nituen.

Remedios hasiera-hasieratik gustatu zitzaidan, eta ez bakarrik bere izenak eragin zidanagatik. Ez dakit zer izan zen, baina aspaldiko partez lasaitasun apur bat sentitu nuen biok berbetan ari ginela. Erraza izan zen tratua ixtea. Bazuen esperientziarik, lan egiteko gogorik; bazuen entzuteko pazientziarik, eta, hurrengo egunetik bertatik, gurean hasteko aukerarik.

Iluntze hartan, Remediosekin hitz egin ostean, amaren etxetik bertatik deitu nion Martini, aspaldiko partez, alai. Bera ere bazebilen baretzeko premian, eta gure bizitza hobetuko zuen elkarrizketaren zehaztasun guztiak eman nahi izan nizkion ahalik eta lasterren.

Gure ama gaixotu zenetik, oso ordu gutxi egiten nituen etxean. Lanetik irten, eta amarenera joaten nintzen gure etxea zapaldu gabe; arratsalde osoa ematen nuen bertan. Amari afaria eman ostean eta oheratu ondoren, etxera joaten nintzen, gaueko hamarrak aldera: lur jota eta ezertarako adorerik gabe. Gehienetan, seme-alabak lokartuta aurkitzen nituen eta Martin nekeak eragindako erneguan murgilduta. Ohitu ginen saltsa lodian egositako isiltasuna afaltzen, harik eta nire neba-arreben telefono-deiek mahaitik altzarazten nindutenera arte. Eguneroko ardurak arintzen eta lasaitzen ahalegintzea ere tokatzen zitzaidan, ni nintzelako amaren inguruan bizi zen bakarra. Ezin dut esan amaren zahartzaroko bakardadeak eta ondorengo gaixotasunak kezkarik eragiten ez zietenik, ahal zuten bakoitzean etorri etortzen zirelako eta laguntza eskaintzen zidatelako, baina jakina da zaila dela bostehun kilometrotik gorako distantzietatik ezer konpontzea.

Sei hilabete neramatzan martxa zoro horretan, eta, hasieran dena kontrolpean nuela uste nuen arren, pare bat hilabetera konturatu nintzen nire bizitzako oreka ahulak arrakala izugarri sakonak zituela, eta eguneroko bizitza leizez eta amildegiz betetako bide zulatua baino zela; nik neure borondatez urratutakoa,

baina Martinek eta bion seme-alabek nirekin batera –eta derrigorrean– egin behar izan zutena.

Gure seme-alabek ere laster batean igarri zuten nire falta. Ez nintzen haien bila eskolara joaten, ez nien laguntzen etxerako ariketak egiten, ez nintzen joaten zapatu goizeko saskibaloi edo futbol partidetara, ez nituen medikuarenera nik eramaten, ez nien afari gozoriak prestatzen, ez nituen haien eskolako gorabeherak entzuten. Den-dena Martinen esku laga nuen, egoeraren latzaz jabetuko zelakoan. Hala ere, haren konplizitatea eta maitasuna inoiz baino gehiago behar nuenean, berak entzungorraga erantzuten zien nire laguntza-garrasi mutuei. Akaso, gurasoak aspaldi galdu zituelako gehiegizkoa egiten zitzaizkion nire familiarekin nuen ardura etengabea eta atxikimendua. Ez zituen normaltzat jotzen, eta batez ere amarekin nuen obsesioa.

Martin eta ama ez ziren inoiz ondo konpondu, nahiz eta, gehienetan, nire aurrean itxurak egiten ahalegintzen ziren. Ezkondu aurretik, amak esaten zidan beste tankera bateko mutila bilatu behar nuela; gizon azala iruditzen omen zitzaion, kolean eta firin-faran ibiltzeko modukoa, ez ganorazko familia bat sortzeko egina. Ez zuen ezertarako Martin aintzat hartzen. Egiten eta esaten zuen guztia xelebrekeriekin edo inuzentekeriekin uztartzen zuen; gainera, grazia zipitzik ere ez zion egin jakiteak Bilboko Zazpi Kaleetan ireki berria zuela denda bat antzinako eta bigarren eskuko liburuak saltzeko, jakin zuen une beretik denbora-pasa erromantikoaren etiketa jarri zion bere lanbidea izango zen horri, etekin urriak emango zituen negozioa, eta inolaz ere etxe batean sor zitezkeen gastuei aurre egiteko modukoa.

Ezkondu ostean, euren artekoa ez zen batere samurtu. Hori dela eta, ustezko errespetuan oinarritutako hoztasun gero eta sendoagoko horma ikusezina altxatu zuten bien artean, baina, jakina, bakoitzak bere aldetik. Hortaz, laga ninduten gustuko ez nuen eremu arrotz eta ospelaren erdigune ezerosoan, ez batera ez bestera egin ezinik: alde batetik, sei seme-alabaren ama alargunaren bakardadeari konpainiaren sendabelarraz arindu nahi nion mina; bestetik, maite nuen senarraren emazte nahi nuen izan, haren ondoan egon, hautsak horitutako liburuen artean eskuak zikindu arren. Zaila zitzaidan biek tenkatzen zuten sokaren gainean dantzatzea, oreka mantentzea eta mutur batetik bestera pasatzea. Ez zidaten laguntzen, ez zidaten eskurik luzatzen, ezin ninduten konpartitu; izan ere, ez bata ez besteak ez zekiten maite duzun hori ez dela norberarentzat bakarrik.

Medikuak gupidarik gabe mintzatu zitzaizkidan, gau beltza baino etorkizun ilunagoa paratu zidaten, ilargiaren islarik gabea. Nik, ordea, ez nuen sinetsi nahi amaren *despiste modukoak* – gero eta sarriago azaltzen ziren horiek – konponketa bako gaixotasun lazgarri baten adierazle argiak zirenik. Ezin nuen gure ama txotxinduta irudikatu, gero eta ahulago, egunetik egunera ezgauzago. Ez nuen begien aurrean nuena ikusi nahi. Tamalez, iragarri zidaten guztia urratsez urrats gauzatu zen. Goizero, pare bat aldiz deitzen nion bulegotik. Batzuetan, lasaitu ederra hartzen nuen betiko amak erantzuten zidala iruditzen zitzaidalako, beste batzuetan, ostera, ez nuen lortzen elkarrizketa ganorazkoan

jarduterik; ez zidan ezer ulertzen, eta edozein saltzaile lotsagabe banintz bezala eskegitzen zidan telefonoa, bere alaba nintzenik konturatu gabe. Arratsaldero, ama ikustera joaten nintzen, eta aitortu behar dut gero eta beldurtuago zabaltzen nuela etxeko atea. Ezinegon itzela sortzen zidaten arratsaldeetako bisitek, tripak uzkurtuta egiten nion diosala, zertan harrapatuko nuen beldur. Gehienetan, egoera sinestezinak eta elkarrizketa surrealistikak bilbatzen genituen, eta normaltasuna gero eta urrutiago ikusten nuen. Kosta lain kosta lagundu nahi nion amari, zurrumbilo zoro horretatik atera nahi nuen. Hala ere, medikuek agintzen zizkieten botiketan ere ez nuen aurkitzen behar zuen soluziorik. Beharbada, gure ama ez zen luzaroko izango, eta nire bizitzaren norabidea denbora horretan aldatzeari normala irizten nion. Ama zaindu nahi nuen, guri eta beste guztioi emandakoaren pusketa nimiño bat bueltatu nahi nion. Bidezkoa neritzon. Neba-arrebak kanpoan zeuden, eta zegokidan ardura bete nahi nuen.

Remediosek salbatu gintuen. Poliki-poliki gure etxeko bizitza lehengo arrastora bideratu zen. Seme-alabak berehala bueltatu ziren galdutako amaren babesaren aterpera: ikasten laguntzen nien, euren kontuak entzuteko astia hartzen nuen, katarroa batzen zutenean medikuarenera eramaten nituen, zapatuko partidetan euren jokaldiak sutsu txalotzen nituen. Martinek liburu-dendan atzeratutako lanari ekin ahal izan zion, eta bion esparru gaineko zeruan ostarteak zabaltzen hasi ziren, berriz ere hasi ginen elkarren ondoan epeltasuna igartzen, eta,

konturatu gabe, etxeko atetik eta leihoetako zirrikituetatik hego haizeak dakarren zorientasun leuna sartu zitzaigun.

Neba-arrebek ere izugarri eskertu zuten Remediosek gure bizitzetan ezarri zuen erremedio-segida. Distantziak amaren zaintza eragozten bazuen arren, ez ziren lehen bezain errudun sentitzen, bazekiten Remedios zegoela amaren alboan, amak nahi edo behar zuen guztirako, eta ez zegoela bakarrik. Horrez gain, argi zuten eguneroko sartu-irtenak egiten jarraituko nuela, eta ez nuela ardura guztia bertan behera utziko, baina neurritsu egingo nituela, nire etxekoen bizimodua hondatu gabe.

Espero baino hobeto zihoan guztia, denok berreskuratu genuen galdutako oreka. Guztiontzat izan zen irtenbide egokia, niri hori onartzea asko kostatu zitzaidan arren. Ahizpa nagusiak egun osorako emakume bat hartzea proposatu zidanean, ezezko biribila bota nion, neuk zaindu eta lagunduko niola, moldatuko nintzela, zela edo hala aurrera egingo nuela, kosta lain kosta egin behar nuela. Baina handik gutxira jakin nuen Martinek nire ezkutuan hitz egiten zuela nire neba-arrebekin, eta gure arteko ipi-apa guztiak eurei kontatzen zizkiela. Hori jakitean, pare bat aste eman nituen erabat muturtuta, haserrearen garrak hartuta, bai Martinekin bai neba-arreba guztiekin. Hala ere, egunak pasatuta eta hobeto pentsatuta, zitekeena zela ingurukoek arrazoi apur bat edukitzea pentsatzen hasi nintzen. Neure burua nekatuta eta estututa sentitzen nuen, amak gero eta gehiago behar ninduen, eta onartu behar izan nuen ondo etorriko zitzaidala laguntza apur bat.

Gerora frogatu nuen besteek arrazoia zutela. Ama ere lasaiago zegoela esango nuke, atsegin zitzaion pertsona bat egun osoan bere ondoan egotea; ez zen

ezertaz arduratzen Remediosek *erremedioa* jarri ziolako egin beharreko guztiari: etxea txukun eta dotore mantentzen zuen, erosketa txikiak egitera amarekin joaten zen, otorduetarako mokadu gozo askoak prestatzen zizkion, arratsaldeetan pasieran ibiltzen ziren edo elkarren ondoan telebista ikusten gelditzen ziren. Dena den, ama gero eta nahastuago ikusten nuen: ez zuen ezer egiten, jesarrita ematen zituen orduak minutuak lez, aspaldiko kontuak baino ez zituen errepikatzen, eta agertzen nintzenean ezagutu ere ninduen egiten. Banekien gaixotasunaren bidea horixe zela, baina izugarri mintzen ninduen Remedios tratatzea ni banintz bezala. Deitu ere horrela deitzen zion, nire izenez: Ane. Ni, ordea, ez ninduen ezagutzen. Ez zekien auzokoa edo medikua nintzen: Batzuetan, "Ane, laztana, lagundu ateraino bisita egiten etorri den andre honi" esaten zion Remediosi; beste batzuetan, "ez dakit nor den andre hau" xuxurlatzen zion Remediosi belarrira. Horrelakoetan, arin egiten nuen alde, ezin nuelako jasan amarentzat ni ikusezin bihurtzea. Batzuetan, gure etxera lur jota heltzeaz gain, amorru bizian egoten nintzen. Holakoetan, Martinek barre egiten zidan aurpegira, eta jeloskor nengoela esaten zidan Remediosen lekuan egon nahiko nukeela. Nik, ezetz. Ez zuela tutik ere ulertzen. Ea ondo iruditzen zitzaion Remediosek janzteia aitak aspaldi amari oparitutako eraztunak eta zetazko zapiak. Martinek, ez nuela zertan kezkatu, ez larritzeko horrenbeste, gaixotasuna zela amaren eraldaketaren arrazoi, eta amarekin obsesionatuta nengoela berresten zidan.

Ni nintzen, beraz, konforme ez zegoen bakarra. Sentitzen nuen minaren minazapur bat urruntzen ahalegindu nintzen. Eguraldi eguzkitsuko egunetan, ez nintzen hurbildu ere egiten haiek egoten ziren parke ingurura. Ez nuen nahi

ikusi ama Remediosen eskutik helduta, mingarria zitzaidan "hau dut alabetan gazteena" amaren ahotik entzutea Remediosi begiratzen zion bitartean, baita Remediosen irribarre garailea ere. Remediosek ama lapurtu zigun, poliki-poliki, zalapartarik atera gabe, isilik baina irmo. Egoeraz baliatu zen, amaren gaixotasunaz eta guztion erosotasunaz.

Amak ez ninduen ezagutzen eta nik bera ere ez. Ez zitzaion geratzen izan zenaren arrastorik: ama, eskuzabaltasun; ama, poztasun; ama, maitasun; ama, aterpe; ama, haitzulo eta babes; ama, neguko epeltasun; ama, udako freskura; ama, argi; ama, kontsolamendu; ama, segurtasun; ama, ausardia; ama, konpainia; ama, gertutasuna; ama, familiazale; ama, gurea; ama, guztiona; eta hain zuzen ere, nirea. Hil baino dezente lehenago joan zitzaidana.

Iragarritako heriotza ere heldu zitzaigun, baina ez gintuen ezustean harrapatu. Aspalditik ikusten genuen haren itzala, eta usaintzen genuen haren ustel kirats sarkorra. Horregatik, espero genuelako ez zuen heriotza txarra izan gure amak: seme-alabez inguratuta, eta, betiko ohean zetzala. Astia izan genuen despedidarako, eta bihotzak agintzen zizkigun berba goxoez azken agurra emateko, nahiz eta berak ezin zigun begiradarekin ere erantzunik bueltatu.

Herriko elizan egin ziren hileta-elizkizunak, eta, aspaldiko ohiturek agintzen duten lez, aurreko eserlekuetan eseri ginen seme-alaba guztiok gure familiekin, Remedios gure artean zela. Niri Remediosen ondoan jesartzea suertatu zitzaidan, eta horrela ikusi ahal izan nuen aitak amari ezkontzeko eskatu zioneko eraztun izugarria bere atzamar batean. Lotsagabekeria barkaezina iruditu zitzaidan egun horretan, gurekin guztiokin egon behar zenean, zorioneko eraztuna janztea. Ez nuen Remedios gehiago ikusi nahi, begien aurretik betiko

joango zitzaidan, eta hori gertatzeko benetako gogoan nuen. Denak joan zirenean eta etxekook bakarrik gelditu ginenean, ordea, Remedios nire aurrean plantatu zen nire baitarako pentsamenduak irakurri, eta barneko ondoeza nabaritu izan balitu bezala. Amaren etxeko egongelako bazter batera besotik helduta eraman ninduen, eta han " jakizu nirekin egon den minutu bakoitzean zurekin zegoela uste zuela, horregatik deitzen zidan Ane. Jakizu zoriontsua izan dela bere alaba gazteenaren maitasunaren epelean, huts egin ez dion maitasunean. Horregatik, nahi zuen Carmen andreak eraztun hau zuretzat izatea. Egunotan nik eraman dut, eta nire atzamarra zurea izan da haren begietan". Une horretan, Remedios ezagutu nuen egunean bezala, begietara begiratu zidan artez, eta neure buru miserableaz lotsatu nintzen. Aitak amari erregalatu zion bitxia esku ahurrean estutu nuen, eta amaren heriotzagatik orduan urtu nintzen negar mantsoan.